

АВАНГАРДЧЫ РОЛҮН УЛАМ БЕДИДЕР

Хову-Аксыйн коммунисттеринин отчётту хуралы «Метаалургия» Кудурга бажымында болуп эркен. Аңаа илеткеди «Тыва кобальт» комбинатта партком секретары В. Б. Петров кылган.

Гидрометаллургия цехинде №3 участоктун начальниги А. А. Колодкин, автоматиканын болгаш химияда ил тей лабораторияда партия организационный секретары В. Т. Грицкова, холушак барааннар салымны экономист Г. М. Мингалев, — даг цехинде В. Р. Головкин, комбинатта комсомол комитетинин секретары В. В. Вишунин, Хову-Аксый суру Совоциания куускомуну даргазы А. И. Иванов, транспорт цехинин начальниги Б. Н. Садовенко, комбинаттын директору Ю. И. Колетников болгаш оон-даа өскөлөр хуралга санал берген.

Хову-Аксыйн коммунисттери өнүгү беш чылдын дөрткү чымын планын ооналаларын хуузаа бөжөөдө күөсөлдөрүн муракчыларын оодурунда турарлар. Хожудал тараарлар чок ажилдар талазы биле куртуун муракчы бугурулуштарын арга-дуржулагын боттарын ажилда турарлар. Партия комитетин планын ооналаларын күөсөлдөрүнө бугу күшү мобилизация, курдаларын чогуумалык ажилдар талазы биле коммунисттерин авангарды ролун улам бедидер, оларын ажилык ишине күш-ажылын өдөргө ала-баштап турар.

Профавел, комсомол болгаш өскө-даа хөй-ниги организационнарга, улусчу контрольдун ажилына партияны ууртулган күштелдиргенден оларын ажилынын бедидер беден беден.

Өнүгү беш чылдын дөрткү чымын баштайгы хушунинде эгелээш-ле, хожудал тараарлар чок ажилдар дээр бугурулуштар, цехтер чармык иденкейлик киреип эгелээш. Мында ам — 25 муң ажилчылар, иккешер-техниктиг ажилдактар, салып ажилдактары киреип турар. 1839 кижи хууза социалистик хууза-голит ажилдактар, 611 кижи «Коммунист» күш-ажылдык шалымчы» атты тываска, ы 674 кижи ол белик ат дээр демиселде турар, 28 коллективке, ботталга, участокка коммунисттиг күш-ажылдык коллективинин бедидер ады тываскан.

«Тыва кобальт» комбинат өн айланын планын 1016 күч күөсөлдө, пайдан ажып хөй муң рубльдин продукцияны сайгарган, күш-ажылдын бугурулушту 0,2 хуу бедидер. Күш-ажылды өртөмө үлө-өлөп организационнарын түнелени, 280 муң рубльдин камнадазын бедидер алган, 4101 муң квт-шак электри энергиязын, 1616 тонна оттулар түтүлдү камнап алган.

Чыл планын мыйла-ла күөсөлдөрүн кайдарлар дээр хову-аксыйлар кызым ажилдактарын түнелени, суурну бугурулуштарын өн айланын планын ооналаларын күөсөлдө, а 24 коммунист — 4 чылдын планын күөсөлдөргө рапорттаган.

Партия организационнарга болуп эркендеген отчёт-сонгулалык хуралдарга коммунисттер шунту киреип, ажилда четпестер партияны бугурулуштарын күөсөлдөргө рапорттаган.

Илчээлээк Терли-Хаала мангыну суу бугурулуштар партия өн организационнарында 35 коммунисттерин түтө 27-ин отчёт-сонгулалык хуралга келген. Ол шунда даг, транспорт цехтеринин, комбинат

«Тыва кобальт» комбинат өн айланын планын 1016 күч күөсөлдө, пайдан ажып хөй муң рубльдин продукцияны сайгарган, күш-ажылдын бугурулушту 0,2 хуу бедидер. Күш-ажылды өртөмө үлө-өлөп организационнарын түнелени, 280 муң рубльдин камнадазын бедидер алган, 4101 муң квт-шак электри энергиязын, 1616 тонна оттулар түтүлдү камнап алган.

Гидрометаллургия цехи (начальниги М. И. Лазарев) бугурулуштарын бедидер күөсөлдөргө рапорттаган, комбинаттын чок цехтеринин аразында чармыкка берги черин ээлеп келген. Илчээлээк комбинат чыл эгелээш бээр мангыну-суу бугурулуштарын планын күөсөлдөргө рапорттаган, бугурулуш программанын бугурулуштар бугурулушту.

«Тыва кобальт» комбинат республикага «Хожудал» турарлар чок ажилдар деп шимчөөшкө эгелээш. Илчээлээк Терли-Хаала мангыну-суу бугурулуштарын бедидер күөсөлдөргө рапорттаган, комбинаттын чок цехтеринин аразында чармыкка берги черин ээлеп келген.

«Тыва кобальт» комбинат өн айланын планын 1016 күч күөсөлдө, пайдан ажып хөй муң рубльдин продукцияны сайгарган, күш-ажылдын бугурулушту 0,2 хуу бедидер. Күш-ажылды өртөмө үлө-өлөп организационнарын түнелени, 280 муң рубльдин камнадазын бедидер алган, 4101 муң квт-шак электри энергиязын, 1616 тонна оттулар түтүлдү камнап алган.

Гидрометаллургия цехи (начальниги М. И. Лазарев) бугурулуштарын бедидер күөсөлдөргө рапорттаган, комбинаттын чок цехтеринин аразында чармыкка берги черин ээлеп келген. Илчээлээк комбинат чыл эгелээш бээр мангыну-суу бугурулуштарын планын күөсөлдөргө рапорттаган, бугурулуш программанын бугурулуштар бугурулушту.

«Тыва кобальт» комбинат өн айланын планын 1016 күч күөсөлдө, пайдан ажып хөй муң рубльдин продукцияны сайгарган, күш-ажылдын бугурулушту 0,2 хуу бедидер. Күш-ажылды өртөмө үлө-өлөп организационнарын түнелени, 280 муң рубльдин камнадазын бедидер алган, 4101 муң квт-шак электри энергиязын, 1616 тонна оттулар түтүлдү камнап алган.

Гидрометаллургия цехи (начальниги М. И. Лазарев) бугурулуштарын бедидер күөсөлдөргө рапорттаган, комбинаттын чок цехтеринин аразында чармыкка берги черин ээлеп келген. Илчээлээк комбинат чыл эгелээш бээр мангыну-суу бугурулуштарын планын күөсөлдөргө рапорттаган, бугурулуш программанын бугурулуштар бугурулушту.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

«Тыва совхоз тудуг» каттыжымшынын Чаданада №3 механизаторлук колоннасында муракчылар эвээш эвээш.

Монгуш Шомалович Нойгу-өл коллетиште дуржулгалык, хөйчүн тудугчуларын бирээш. Бодунга өнөшкөн ажилдактар дөнтөөлөшкөн ишчилерини, чармыктын муракчы оодурунда чоруп турар. Мурнакчы тудугчу улуг-норманын амыр күөсөлдөргө илген.

Механиканын тудугчулары районун «Искра» совхозта 2-2 квартиралык чурт-лага бажынардын тудуп, ажыгалга киреип. Амыр үдө №3 мехколоннанын тудугчулары ол-ла совхозта 4000 баш малды семирти азыраар дөнтө нажаларын тудуп чорудуп турар. Бир нажалын бо чылдын тамчуунда ажыгалга кирери биле тудугчулар бедидер темп-биле тудуп турар, күш-ажылдык бугурулуштарын планын олар октябрьда өртүмө-биле 25—30 хуу амыр күөсөлдөргө.

Төгүс-өл Монгуш—мыш сөөртүрүшчү чылаачыны. Калыр-бөрт, шалтаранын өртүктү тайгадан чууду сөөртүрүшчү дуржулгалык-ла чылаачылар шалымыр. Т. Монгуш ажилышине кызымдарын бирээш.

Анык-даа бол, мергежилдик чылаачы Т. Монгуш өнөшкөн ажилышине ак сеткилдик, бедидер харысалгалын киреип, бодунга башкарып чоруп машиначыны камып. Ынчангаш өнө ишчилеринин техниктиг бедидер эки, тайгадан мыш сөөртүрүшчү хушунче ийи керип кылып четтигиптер. Эскелерге күш-ажылчы эки үлөргө чиниктиг чылаачыны коллетиште эш-өөрү мантар.

ЧУРУНТАРДА: тудугчу М. Нойгу-өл, чылаачы Т. Монгуш.

Ч. СЕНДАЖЫНЫҢ сөзү болгаш фотолору.

ДАГДЫНЫКЧЫ, ШАЛЫПЧЫ

Ак-Довурактыг коочун тудугчу Маска-оол Озукочик Хертектиг былаачы-бетонщиктер бригадасы В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дуг» бригаданын септелге-тудуг эргеленде муракчыларын бирээш. Оларын бригадасы аяк сайында күш-ажылдын бедидер бугурулушту чураткан деп билдир турган. Ынчангаш ову удаваанда алдын уурганда АРЭ комитетинин секретарына солганар.

Ол удаваанда совхозтар ырак эвээш, Кара-Даш даанын эвээш, даг-дугу арыгарлар комбинаттын тудуп эгелер берген дидеип. Ынчан Олег Балчинович кижир ортуу чедип, дөнтө харай берээш, оон салым-сеткилик дөнтөөш, анык, ажилыш дөнтөөш, кылыгып чоруп турган. Олег Балчинович ажилыш хайгырып турган шалымчы тудугта ажилдактарын шимтирлеп алган.

Анык ажилчы Олег түтө күш-ажылга болгаш хөй-ниги ажилыгына бугу күжү берип турган эвээш, шериг хөргөшкө ополченнерин база өөрдип турган. Ынчангаш ол коллективтин дуржулгалык максатын каалап алган. Алдын уургайың коммунисттери ажилык муракчы, илчээлээк хөй-ниги анык оол Олег Ноган-оолду партия кежигүрүгө үлө-өлөп алганар.

Тудугчунун мергежилдин шимтедип албан кижиге баштай дык берге турган. Олег Балчинович бергендерини шимтеп, эркендеген. Ол анык хоорайын, «Тыва даг-дуг» комбинаттын эш-өөрү биле тудуп тургуушкан тудугчу мергежилди бедидер алган. Олег Балчинович ову тудугчу мергежилге өөртөшкө дагыныкчылар Ак-Довурактыг коочун тудугчулары Монгуш Кара-оолду, Сергей Сендажын, Кан-оол Монгушту болгаш оон-даа өскөлери өөрүн четтириниши биле мактаар.

Оон соонда О. Ноган-оолдун анык-чалымы чыдары. Ол 18 хар четпей турган-ла, Эми алдын уургайың барып ажилда берген.

1941 чыл, Совет Эвилели фашисттик ажилчилер-биле калдык бергенде чорудуп турган. Аки-дуга Тыва база дооран-ла бугу талалык дуулаачы берген. АРЭ-нин кежигүрү Олег Ноган-оол Совет улустун демиселинге бодуну үлө-өлөп алганар.

Оон бээр 35 чыл өрткөн, Эми алдын уургайың хаган соонда, Олег Балчинович төрөөн Барыш-Хемчикке чедип келгеш, механизатор мергежилди шимтедип алган, дык үр уенин дургуулу «Барлык» совхозтун хову, шалдарына ажилдаан. Ову үлө-өлөп ажилы дээр Москвага Улус ажил-ажылыг чыдакчыларын илчээлээшкө чорупутека-биле шапызан.

М. КАЛЧАН, «Шынык» тускай чор.

ДУЗАЛАЛ ПУНКТУЗУ

Өвүр районун «Торгалыг» совхоз 1954 чылдан эгелээш 1966 чылга чедир дуржула пунктузуг, чинге-нарын дук угланышкынын хөй сайырадырнын талазы биле колхозтарын ортузундан база бир эгелекчи ажил-агый бооп, эвээш хөй чедикшинерин чедип алган турган. Ажилынын хөй 30 муң баш чокшудуп, бир хөйга онааштыр 2 кг 700 грамм дүктү кырып ап, күрүгөге түс амык тонна бедидер шынардык дүктү салып, эвээш муракчы ажилыгый бооп, максатын келген. Чамык хөйдулар бир хөй-ла ортума-биле 4,5 кг, а иртерден 6 кг чедир дүктү ап турган.

1968 чылдан эгелээш, совхоз шилип алган угланышкынын чоорту каап, тус ченин хөйчөк шилип, сөөлүредир сараджа укса-биле хөйи хайнакташтырып чоруп, шуут-ла кайы-лаа угла чок, бугулуш туруп берген.

Мындыг бугулуштарын чоруткун түнелени ажилыгыйны амык үгө чедир байдалга калдыгыт? Ону сөөлүгүн беш чылдарын түнелендер-биле көргүзүп боур.

Бугу малдан амыр огулга тоску беш чылдын эгеленде, 1971 чылда, 1 млн. 170 муң рубль турганымдан ону беш чылдын, үшкү чымы—1978 чылда 783 муңга чедир куудулан. Ол-ла чылдар-биле азырга, шээр малдан амыр ортуга 954 муң рубль турганымдан 687 муң рубль чедир баткан. Дүктен ап турганын 344 муңдан 215 муң рубль чедир куудулан. Хөй эгеленде «610 муң рубль ап турган, 472-ле муңу адыр апарган. Хөй амыр 329 муң рубль амыр орулган берип турганымдан 1978 чылда 91 муң рубль карыгалык болган. 1972 чылда 84,7 тонна дук каган болза, 1978 чылда 42,2 тоннаын саткан, аны 2 катан эвээшкен. Ол-ла үдөсө салым турган дүктү 18,3 тоннадык бедидер шынардык чинге-нарын дук турган болза, ол ам чүгө 8,1 тонна апарган. Чартык нарын дук, чартык кадыг дук, бөдүн ты-ла хөй дугу баштайгы чылдарда эгелендир эвээшкен.

Мында бир онаалар айтыр түсө болза, 1966 чылда «Торгалыг» совхоз хөйчөк кылдырында ажилдар бөдүн кадыг дүктү хөй-биле сайырадыр сорулгалык ажилдактар хирендене оон түнелени түтө көвүлдүп, төртүт түс хөйга онааштыр 100-тен өтү хурган амыр дээр ону түтө үдөсө куудулаачы?

Мөөк кол-кол чылдаанар:

И. КЫЗЫЛ-ООЛ, доцент, ветеринария эртем неринин кандидат, «Торгалыг» совхозта дузалал пунктузунун эргелекчиси.

Чая Чаа-Хөлдүн №2 көжүп чорупу механикостаттан колонназынын коммунист Маадар-оол Лопсанжыг ууртамын тудугчулар бригадасында Найдан-оол Монгуш, Хуусака Кончук болгаш Саргы Шалым эки көргүзүлгө чедип ап турарлар.

ЧУРУКТА: муракчы тудугчулар (он талалык): Н. Монгуш, Х. Кончук, С. Шалым, В. ЧАДАМБАНЫҢ фотосу.

Коммунист дугайында чугаа

Партияның анаа дайынчызы

ООН ажил-амылардын, чагай сеткилдик кижиге шим-биле бо-ла дөнтөөш бодай бээр. Онааш ажил дөнтөөш оон сеткилик кезээде хөй-ниги чорупу, 1944 чылдан бээр коммунист Алаш Чымановна Иргит амырлардын улуг шолканын эркен. Амырлардын таварыш чорупу күш-ажылдык шалымчылар, оон шолкага парта артында-ла олурубай, 30 амык чыл дургуузда малчынык. Ол дээр-ге анаа алдар-атты берген чылдар-дыр.

Хөй чылда кылып бугурун үдөш дээр ады чогу өөрүп четтиргеш, күрүгөш четчир пенсияны берип турар. Ынчээлээк ол кылыртын кылып кадымы дээр, анаа олурубай. Оон сеткилик десес. Сагыжы ла малда. Навык төгү чыгыс чегре турар эвээш, «кыж кырыр, а ажил кырывас, дик-жир болгай. Ынчангаш пенсия-ге үнериниг бедиде Алаш Чымановна Хемчик ажилын өшкү бригаданын ажилда турган, хамыктыг мурунда салгалык дугайы болза, тыва улустун шаандан кылып келген үдөшүгө — мал ажилыга амырларын мык өөрдө дик сорулган салган.

Бригадада партия бөдүнүн организационнарга турган, аныктар сарас кижини партияга бедидекине, кирегине дуула-леткеме, кирегине дуула-леткеме. Дагыныкчынын ажил-мергежилдин салган, төлөткө малчылар алгарган амырлар хөй. Тыва АССР-инин Дзали Совоциания дөнтөөш Достама Ооржак СЭКП обкомунун кежигүрү Агаан-оол Ооржак, район Совоциания

депутаты Кара-кыс Кара-оол бо чымын 100 өшкүдөн 107 аныкты алган муракчы малчы Онуур Анянды болгаш өшкү бригаданын өскө-даа малчыныр хөйчүн кадарынын башкысы, дагыныкчысы дик-жир. Депутат Достама Ооржак кыштагал, ажил-теректи сүмелеп, малды ажал азыраарын дуржулгалын айтып берип турган. Тос чыл дургуузда Хемчик-Бажынык өшкү бригаданын ажилда келгеш, шимал-ла, ол коллективти быжыгар, аныктарын өөрдөш талазы биле коммунист А. Иргит үдөшүлү кылган. Оон үдөшү-биле өлгөрүн көрүшүп, өскөзө чугаалаарга эки културдуг малчы өн-бүлө дээр чармыкты анаа белеткен кижиге ол.

Хемчик бажынык өшкү бригаданын ам колдууда амыктар, ынангаш ол коллективте быжылган, организационнарын бирээш болган А. Ч. Иргит мында малчыныр бөдүнү ажил-ады-биле бедидер болуп дуулап, сүмелчөй болуп дуулап, сүмелчөй коллективтин мезинишкени бөдүнү кылдыр көртү, оон четпестеринге база-ла саргышраар.

Нийтинин малынын ажаала-кадалгалын улам экижилер талазы биле СЭКП обкомунун болгаш республиканын Министрлер Чөвүрленин чагаанын тамыктып турар. Бай-Тал суурунун туртактарынын хуралыга бо коммунист санаа бергеш, хамык ужур малчынык бөдүнү турар, амык салгалык болурунда кызым чорудула дээрин айтып, ажилда хары-салга ток кадарынын чыда-биле шүгүлдүзүш. Хемчик бажынык өшкү бригаданын ажилда үдөшүгө чыгыс анык хөрөтпөш, мал төдү баш дук амыр талазы биле планын онааларын үргүлү ажырт күөсөлдө келген ол чугаала.

Хөйчүн малчынын эртен оруу нарын: анык чораш чылдарында уруг-ларында, өг-бүленин эвээштен чырыла-лаа холу салдыман, быжыг сорулгуч кижиге болган, улам туттуну, онаашкан ажилында харысалгалын улам бедидер чыгыс чегре турган. Бай-Тал туртугунун туртугунда үдөшүгө үдөшүгө чыгыс чегре турган. Бай-Тал туртугунун баштайгы колхозтун үдөшүгө чыгыс чегре турган.

Хөйчүн коммунист бажынык өшкү дерин каастарында бөдүнү дуржулгалын өөртөш бо-ла малчылар, өгтө көргөшкөн кызылар дээрин дээрин анык малчынын оон айтыр, көрүп ап турар. Алаш Иргит чамыкты харып айтып бээр эвээш шүт-ла дээрлик бээр өшкү бригаданын бугу совхозта културдуг, көрүшүп кылдыр кайстап, шимчөөш өгтө район Совоциания депутаты

ГТО нормалары—кадыкшыл, омакшыл

Кызылда Политияттык чырымышына бажыныга СЭПР обкомунун чыдадырлары республиканын спорт активинин чөвүлөт хуралы буруну хун болуп артык. Оон ажилына министрстволарын, ведомстволарын, удуруткулларын, профсоюз, комсомол, спорт органдарынын ажилдактарын киришкен.

«Республикада спорт-массалыг ажилды байдалы болгаш «Идеология, политика-кижиздиги ажилды улам илай экижерде дугайында» СЭПР ТК-нын докталаына дугуштур ому улам илай экижерде хемчеглер дугайында илтекеди Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин чанында куш-культура болгаш спорт комитетинин даргазы А. С. Нурет кылган.

РФСР-нин 20 ажыг спорт мастери болеткээ.

Ынчалза-даа бисте куш-культура шимчээшкни ам-даа калбарбаанын, спортчуларын мергежи чавында кертүүлери куду болган-ны, куш-лампа кижиздигинин программалык үлденини — ГТО-нун куш-культура комплексинин нормаларын четпес дугаан турарын дугайында чөвүлөт хуралга шыгыны чутаа болган.

Республиканын он хардан алдан харга четпес намыг чурттакчы конунуң чүгө 30 хуузу спортта, чүгө 9 хуузу ГТО-нун нормаларын дугаарында хаара туттуган. Бо херекче чер-черде профсоюз, спорт организациаларын кичээтпейн сөүлү үеде кошпаган. Тожу, Кызыл, Өвүр районнара, Кызыл хоорайда ГТО-нун херек демзинин эликчилерини самы өзөөжөн. Школарда, профтехучилищелерде, ортумак тускай өрөөндөгү черлеринде, ажилда турар аныктарын ортузула куш-культураны комплексин дугаар хемчеглерин кошпакчында херек демзинин эликчилерини самы беш муң кижиге кызыртыган.

Кызылдын 59 куш-культура коллективинин он сезинде ГТО-нун нормаларын күөткөч чыгыс-даа кижичок. Улетпур будуругелерин ажилдактарын чүгө 8 хуузу комплекстин нормаларын дугаарында кирген. Найсмалдык М 1, 4, 8 школарында бо

беткейригеге улуг салдарын четпес, ынады болганмында ГТО-нун нормаларын дугаарына хун бурунуң кичээтпей салыры амгы үениң чугула херээ кылдыр илтиктин болган санат берген эштер санаан.

Көздө спорт-массалыг ажилда четпес чоруп турар хуралга айткан Республиканын 66 совхозунун 32-инде спорт ажилы чорудар инструктор ажилдап турар, өскелеринде ам-даа чок Танды, Каз-Хем, Бия-Хем районнарың ажил-ажылары «Урожай» спорт интилектинин юридиктиг кижигүөндө киргизерстоау, бо алдырны профсоюз обкому көздөге спорт ажилын экижеринде кошпак кичээтпей салып келген.

Спортту пропагандалаар ажил, коксу агитация республикада багай тургустуан. Бо чылым чүгө чүс лекция номчуттуган, спортка турсак каткан кижилер, сурагыл куш-культурачулар-биле учурашпалар өзөөш эртин турар.

Тыва АССР-нин чырымышынын министери Н. С. Конгар, Кызыл хоорайнын спорт комитетинин даргазы М. Д. Биче-оол, профбөлүөүмдөддери С. Д. Киров, ДОСААФ обкомунун даргазы И. А. Грива, ВЛКСМ Улуг-Хем районунун бирги секретари Д. Х. Ооржак чөвүлөт хуралга санат берген, хамаарышкан черлеринде

Тыва АССР-инд Кыдыл камгалад министрство, медицина ажилдактарын профсоюз обкому Делегейниң уруглар чымыла турсакаткан эмнеге ажилдактарын бот-тыныгыр уран чүлө корулдына турсакаткан эртерген. Уруглар чымыла турсакаткан бо республика корулдыне 19 бот-тыныгыр уран чүлө коллективтери киржи, 800 ажыг кижини хаара туткан. Районнарын 10 база найсмалдык 9 коллективтери көрүлдөгө уран талантыны баралдактан керүкчүлөр ыры-ташыны, хөгүдү музыканы, солун ин-термедияларын болгаш өске-даа номерлерин сонуурап көрүп, республикада уран чүлөдү хөгүжүп сайырап ораарыны херекчилери болганнар.

Нияти ырга бирги черин республика эмнегезе, ийги черин Бай-Тайга район биле республиканын туберкулезка удуур диспансер, үшкү черин Барыш-Хемтик районун төл эмнегезе; таныгга Тес-Хем район — бирги, республика эмнегезе — ийги, найсмалдык уруглар эмнегезе үшкү черин элзенир. Ыры ансамбльдеринде бирги черин психотерапия, ийги черин республика, үшкү черин онкология эмнегелери тус-тузунда элзенир. Улустун хөгүжү херекчилеринге Бай-Тайга район шылараман. Тематиктиг улаанышкын талазы-биле Барыш-Хемтик бирги, а ийги-кеп каасталагачы Тес-Хем район бирги черин алган, шаңгалган. Болуп эркен көрүлдөгө Бай-Тайга, Барыш-Хемтик, Тес-Хем, Бия-Хем районнарын эмнеге коллективтери ор-ганизациалары киржи, эки белеткелик көрүскенер. Уруглар чымыла турсакаткан бот-тыныгыр уран чүлө корулдыне илтиктин киришкен коллективтери, оларын удуруткулларын база киржики-лерин шаңгал мактаан.

ЧУРУКТАДА: Барыш-Хемтик районун «Көздөгө хүнел туруун» деп литература-музыкалык композицияны; Балганы санаторийинд эмчилери Т. Дубинина биле Т. Шаңдар оларын украин улустун «Хевис» деп баштак ырың хүссөди турары. А. АЛЕКСАНДРОВТУҢ фотолары.

Коммунисттик партия болгаш Совет Тазак ажилды конуну коммунисттик кижиздигинин чымыла чүгө кезини бирөөнү — куш-культура болгаш спортту кижиздигинде докталам кичээтпей салып турарына илтиктин демдегелээ.

Тыва АССР-де спортту сайырадырарын танымактат бөлүмдөр тургустуан. Республикада 5 стадион, 75 спорт залы, 3 хаак базаны, 20 хоккей ойнар шөвлөр болгаш өске-даа спорт тудуглары ажилдап турар.

Республикада 79 муң кижиге спортка хаара туттуган. Сөөлү ийи чылда ССРЭ-нин 15 спорт мастери,

КЫЗЫЛ КРЕСТ: дүүн болгаш бөгүн

ССРЭ-инд Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай инти-ледеринин эвилелиндег херекчилеринин төөгүзү ол инти-ледин Москвада ажитыгыга музейинде делтеп көргүскөн. Ол болза делегейде ийги-болгаштай делтир-дир. Бизде чымылган документалар совет Кызыл крестин тургустууну келгенин бол-

гаш хөгүлдезинде үе-чалдары-биле таныжар арганы берип турар.

— Кызыл крест ниятели бастыч чуртувуга 110 ажыг чыл дугурунда туруп келген. Ол ниятели ачы-дуу көргүскөн өзөөш кижилер организациалар ол үениң дугурунда амгы үеде 102 миллион ажыг

кежигүнери каттыштырган эвилел кылдыр өзе берген. Ол хой төлөөлдегилер организацианын кол соругдарына В. И. Ленинниң ат салган тос дерекди болгаш докталаары тодаргайлаан — деп, СЭТА-нын корреспондентизинге ССРЭ-инд Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай инти-

ледеринин эвилелин күөткөчүмүң даргазы В. А. Балтиский чутаалаан.

Музейин көргүзүп чүлдериңде совет Кызыл крестин ажил-чорудуганын бүгү улаанышкыныра — профтехучилищелерге киржиле, халас донорствоу, эми-санитар билгилерин пропагандалаар, аныктарын патриоту болгаш интернационалдуу йууга кижиздир талазы-

биле ажилды делгертей көргүскөн.

Бойдуз халаттарын, боорчелерин немсидеги киришкен черин болгаш агрессивияны уруктары-биле демиселге даштык чурттарын уластура халас дузалымчы, а ол ышкы Совет Кызыл крестин эмнеге албан черлерин даштыкка ажилыны дугайы материал болгаш фотографиялар чутаалап турар.

СУМУГА БАШТАЙГЫЗЫ

Ноябрь 16-да үнгөн «Шында» «Тывага баштайгы эсли-сала деп чүдүдү номчун, миңа турукту көргөш, дык-за сонугардым. Чүгө дээрге мен ол үеде анда ажа ажалдап турдум. Чуруктуң оң талазында оран кижичок Дагбалай угбай-дир. Ол ам Кызылда чуртап турар.

чорудары-биле республиканың көздө ажил-ажыны чач төвөр-биле эле тургузуп, май-тер ажилын каттыжмалгалаарын организациал эгелер турган. Араттарын чач хевирин ажил-ажыныга калбаа-биле кириштирип, культура айтыр-гыларын база сатып салып эгелер турган үе. Улуг-улуг ажил-ажыныг кожуунарга чорудары-биле активчилери тускай өрөөндөр дугайында шийтирип хууулоп алган.

Чөөн-Хемчик кожуунун Хорум-Даг сумузу ай улуг сумуларын бирөөш турган. Эр-херекчил араттарын чач хевирин ажил-ажыныг зана-дөлдөрдө ол сумуга түр-үеде ийги уруулар албан берип — эслини күрүчкен халас ажилдары чүгө чутаа алган.

Тыва Арат Республика төвү Кызыл хоорайга 1931 чылда келген мен. Ынчан мадаа чачы-кач баштайгы кызыл болган, хоорай иштиге инкелер-аганнар хой турган. Улуг-Хемин эрик кыдында адык кадым чер мях бажына республиканын төл эмнегезе турган. Ол бажы ам-даа бар. Ам миңа чач тускай эмнеге чери ажиттыган.

Республиканың баштайгы эмнегезинде ачы-агыла аарылар айы-биле хууулоп алыштырып эмнеге база турган. Адык чер иштинде кадыкча стоголуга, хел шыгаар чер дөңгө өске-даа черлер турган чүе. Совет Эвилелинде тал-үеде келген специалист экижер ажилдап турду. Бир эми беш каш-лаа аарыны эмнеге чүе болган.

1932 чылдын чайында Хорум-Даг сумузуңа баштайгы эслини организациал ажилдары биле мени ТАРН ТК-дан ортумактап чоруткан. Хорум-Дагга ичкен бажыны багыт кайда болуп терек-биле туруп аан бичин куш бажыны салды турган. Хорум-Дагтын шык дуу хай-ле өгөр. Барыш-Хемчик кожууну эртин бар чордан улус мени адал намызында дугурун сатып эргелекчи Монгуш Бадма-Ламата келген херезинин дугайы чутаалаш, хууулу бергенер. Эргелекчи мени болдуңу өөнтө алпарып, улугу-биле таныштырган, ашпарып, чөмөргү конурган.

Эртенде суму даргазы Монгуш Чымыл, нам үрүңү секретари Монгуш Бүлүң деп даргаларга четпес каан. Оларга келген херезим дугайы шыдаар хирем-биле та-ймылбар бердим. Сумуга курунелен халас эсли органи-зациалар дөңгөни олар өөрүп турганнар. Сумунун активин чыгыш ажил-херектин дугайы мек сумелзин, кым чүңү кылдыры хуулашкан. Араттарын илтиктин чүлө дээр. Ясли тургузары-биле үш ийги конунуң келген. 30 ажыг чыдаа кавайларын кылдыр бээр-биле активчилерге үлдөткөн.

Чөөн-Хемчиктин нам кожомунуң таламында боттуп дузаны база көргүскөн.

Яслиге херездери-биле чыраа кавайларын болгаш өске-даа чүлдери кылдырып Хыдалыг Окай-оол, Монгуш Кызыл-оол, Монгуш Хивий-оол, Куулар Чүдүм, Куулар Се-

редитор В. С. ШАРОВИИ

80 ЧЫЛ БОЛГАН

Москва чанынчы адал-сурагыл Мелихово школында Россияга чырымышкын төөгүзүң турсакалдыг чүлдери келир үедеги салгалга кам-ны-биле кадалалаттыган. А. П. Чеховтун үлдизинин бо музей-школа тургусту-ганында бээр 80 чыл болганын чоркта чач демдегеп эртерген.

Амгы үеде музей кылдыр эле чарткан школада ол докталам кадалалаттыган. Миңа-да шупту чүе Чеховтун чурт-тап турган үениндеги хевээр: ийги парталар, самбары, эртен чүс чылда улугтуреп чурт-чуруу.

Республиканың баштайгы чылдарында Мелихово школа-зы бижик билбес чорукту уууктарын дугула пунктту-зу болуп турган. Улуг улуска таарышты үндүргөн үлгүле-р болгаш өөрселге номна-ры ол дугайын баямдап тур-гар.

В. ИТКИН, СЭТА-ның корр.

ЛЕКЦИЯ БОЛУР

1979 чылдын декабрь 2-де (воскресенье) «Совет-америк харылдаар болгаш стратег боор-чөпөктерини кызыгарлаарын ай-тырыгылар» деп темага лекция болур.

Лекцияны ССРЭ-нин Эртемнер академия-зынын АКШ болгаш Канада талазы-биле ин-ституудун улуг эртем ажилдакчызы, техни-ки эртемнериниң кандидаты Геннадий Нико-лаевич Нестеренко номчуур.

Кызылда Политиктиг чырыдышкын ба-жыныңа лекция 14 шакта эгелээр.

Делегей байдалынын дугайында оон да-раазында лекцияларын болур хүннерин со-луннарга парлап дыннадыр.

агаар

Кызылдың агаар станция-зын диниалды турарын буу-гаар алырга, бөгүн республи-кага болгаш Кызылга бүргөп, азыр чамдык черлерге быс-каян хар чаар. Хаттын дүр-өңи секундада 2-7 метр чедер. Агаарның температуразы 14-16 градус соор.

ЭРГИМ НОМЧУКЧУЛАР!

«Ш Ы Н»

солунну чагыдып алыңар.

Чылаа чагыдылганың өртөө 6 рубль.

Оолдар болгаш кыстар!

Кызылдың № 4 ортумак профес-сионал-техниктиг училищези 1979—1980 өөредилге чылында дараазында мергежилдерге өөре-дири-биле өөреникчилер хүлээп алырын чарлап тур

1. Универсал токарлар.
2. Фрезеровщиктер.
3. Аппаратуралар монтажниктери.
4. Механиктик чымыла ажилдарын слесарьлары.
5. Аппаратуралар чымырын слесарьлары.

Сургуулар айа 80—85 рубль түңүг стипендияны алдыр. Бүдүрүлгө практиказынын үенинде, өске хандыгылардан алыгса, ажилдап алган ахшының 33 хуууну база төлөп бээр.

Өөреникчилерини нияти чурттаар бажы-биле хандырап.

Училище Кызыл хоорайда чач туттуңуп турар аэолика ажилдар мергежилди ажилчыларын белеткээр. Өөренир хуусаазы 9 ай.

Өөредилгени бөлүктөр четделеттинен соонда эгелээр.

Айтыргалары дараазында адрес чорудар: Кызыл хоорай, Магистральная куудумчуу, бажың 1. Телефоннары: 2-21-09, 2-54-14.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

НОВЫЙ 30-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

10.00 — «Уе». Информастыг программа. 10.50 — Эртенги гимнастика. 11.15 — «Ырда мези амгыларым». А. Пахмутованың чогааллары. 12.10 — «Чажыт обком халасын турар». 4-ху сериясы — «Ковель бедлери». Хой сериялы уран-чөпөк телефильм. 13.25 — «Аныктарын адреси». 14.10 — Мезелер. 14.15 — 16.00 чылдар. 16.00 — Мезелер. 16.20 — Урууларын делегей чымыла. Документалдык фильмдер программалык: «Киж болуру чажымында», «Таныкче чадалаа». 17.05 — «Му-

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

18.00 — «Делегей конкурстарын дугурамы А. Корсаков скрипкага ойнар». Фильм-көшөр. 19.25 — «Москва болгачи москвалык». 18.55 — «Шолай ишти эблекчелер». Мультифильм.

Кызылдан 20.15 — Чарлаалар. 20.20 — «Бакуже хат халды турар». Уран-чөпөк фильм.

НОВОСИБИРСКИНИН № 32 ТЕХНИКТИГ УЧИЛИЩЕЗИ 1979—80 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА ДАРААЗЫНДА ТУСКАЙ ЭРТЕМНЕРГЕ ӨӨРЕНИР ЧУБЕЛДИН ООЛДАР БОЛГаш КЫСТАРЫН ЧАЛАП ТУР

1. Универсал токарлар.
2. Фрезеровщиктер.
3. Аппаратуралар монтажниктери.
4. Механиктик чымыла ажилдарын слесарьлары.
5. Аппаратуралар чымырын слесарьлары.

Сургуулар айа 80—85 рубль түңүг стипендияны бээр.

Тывада берганилары нияти чурталга бажылары-биле дактырар.

Устула хандырылгалардан алыгса, бүдүрүлгө практика-зынын үенинде ажил төлөөрүнүн 33 хуууну өөреникчилерге төлээр.

Училище Кызыл хоорайда туттуңуп турар аэолика ажил-дар мергежилди ажилчыларын белеткээр. Өөренир хуусаазы 1 чыл.

Кызылдың бөлүктөрн четделеттинен соонда эгелээр. Документаларын дараазында адрес чорудар:

Кызыл хоорай Шетинкин бие Кравченко куудумчуу, 38. Тыва АССР-инд Куш-ажы талазы-биле күргүс комитети. Телефон дугаары 2-34-42.

Редакцияның адреси: Кызыл, Шетинкин-Кравченко куудумчуу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакториң 2-24-63, редакториң оралакчыларың 2-35-24, 2-31-75; зарымсалдыг секретарыңың 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партияны амырал болгаш совет тургузуп калдыктериниң 2-37-13, пропаганд кылдынын 2-31-75, культура кылдынын 2-23-54, көздө ажил-ажыг кылдынын 2-21-47, улугтуреп кылдынын 2-22-64, чага кылдынын 2-41-27, информация кылдынын 2-20-60, корректорларың 2-27-41, бухгалтерия аян 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефонго долгаар.

Тираж 16405. Чагы 2887

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-инд Министрлер Чөвүлелин Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном сазымың талазы-биле эргелекчи типографиязы (Кызыл, Шетинкин болгаш Кравченко куудумчуу, бажың № 1).

ТС—01461.